

УДК: 343.3/.7, 342.9

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6\(36\)-533-540](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6(36)-533-540)

Єрмак Олександр Олександрович доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0001-1885-5520>

Шульга Валерія Олегівна асистент кафедри публічного управління, адміністрування та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0000-7239-2494>

РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРАДІЖКУ ВЧИНЕНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблем розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за крадіжку в умовах воєнного стану. В умовах збройного конфлікту в Україні, запровадження воєнного стану суттєво впливає на правове регулювання суспільних відносин, що потребує особливої уваги до кваліфікації правопорушень. Основна мета статті – визначення критеріїв розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за крадіжку з урахуванням специфіки періоду воєнного стану.

У статті проаналізовано норми ст. 185 Кримінального кодексу України (далі – КК України) та ст. 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), визначено їх ключові відмінності та критерії, що застосовуються для кваліфікації діянь. Особливу увагу приділено впливу воєнного стану на оцінку суспільної небезпеки крадіжок, а також визначенню обставин, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

Важливою складовою аналізу є вивчення судової практики, яка демонструє неоднозначність у підходах до кваліфікації крадіжки в умовах воєнного стану. Наприклад, суди часто стикаються з труднощами у визначенні, чи впливали обставини воєнного стану на вчинення правопорушення, і як це має враховуватися при визначенні ступеня суспільної небезпеки діяння. Це породжує розбіжності у правозастосуванні та потребує додаткового врегулювання на законодавчому рівні.

На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо вдосконалення законодавства з урахуванням особливостей кваліфікації правопорушень у період воєнного стану. Підкреслено важливість адаптації правових норм до

сучасних умов задля забезпечення справедливості та пропорційності відповідальності.

Ключові слова: крадіжка, дрібна крадіжка, воєнний стан, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність, судова практика, правове регулювання.

Yermak Oleksandr Oleksandrovych Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Public Administration, Administration, and Law, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic," Poltava, <https://orcid.org/0009-0001-1885-5520>

Shulha Valeriia Olehivna Assistant of the Department of Public Administration, Administration, and Law, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic," Poltava, <https://orcid.org/0009-0000-7239-2494>

DISTINGUISHING CRIMINAL AND ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR THEFT COMMITTED UNDER MARTIAL LAW: ISSUES OF THEORY AND PRACTICE

Abstract. The article is devoted to examining the issues of distinguishing between criminal and administrative liability for theft under martial law conditions. In the context of the armed conflict in Ukraine, the imposition of martial law significantly affects the legal regulation of public relations, requiring particular attention to the qualification of offenses. The main aim of the article is to identify the criteria for distinguishing between criminal and administrative liability for theft, considering the specificities of the martial law period.

The article analyzes the provisions of Article 185 of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CC of Ukraine) and Article 51 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses (hereinafter referred to as the CUoAO), outlining their key differences and the criteria applied for qualifying actions. Special attention is paid to the impact of martial law on assessing the social danger of thefts, as well as to identifying circumstances that mitigate or aggravate liability.

An important component of the analysis is the study of judicial practice, which demonstrates ambiguities in approaches to qualifying theft under martial law conditions. For example, courts often face difficulties in determining whether the circumstances of martial law influenced the commission of the offense and how this should be considered when determining the degree of social danger of the act. This creates inconsistencies in law enforcement and requires additional regulation at the legislative level.

Based on the analysis conducted, recommendations for improving legislation have been proposed, considering the peculiarities of qualifying offenses during martial

law. The importance of adapting legal norms to modern conditions is emphasized to ensure fairness and proportionality of liability.

Keywords: Theft, petty theft, martial law, criminal liability, administrative liability, judicial practice, legal regulation.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану в Україні висвітлює низку правових проблем, серед яких однією з ключових є розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за крадіжку. Умови війни значно впливають на суспільні відносини, змінюючи як мотиви, так і характер правопорушень, що ускладнює їх правову кваліфікацію. Наявність різних критеріїв для визначення ступеня суспільної небезпеки діянь та відсутність чітких механізмів врахування обставин воєнного стану при прийнятті рішень створюють ризик неправильної оцінки дій правопорушників. Це зумовлює необхідність аналізу чинного законодавства, судової практики та розробки рекомендацій щодо вдосконалення нормативного регулювання з метою забезпечення об'єктивності, справедливості та пропорційності відповідальності.

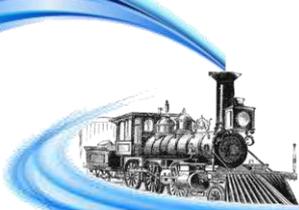
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті запровадження воєнного стану в Україні відбулося посилення кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти власності, зокрема крадіжки. Закон України № 2117-IX від 3 березня 2022 року доповнив ч.4 ст. 185–189 та 191 КК України кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану» [1].

Однак таке законодавче нововведення викликало дискусії серед правників щодо його застосування. Зокрема, тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану» без урахування того, чи були використані такі умови для вчинення правопорушення, порушує принцип індивідуалізації покарання, визначений ч. 2 ст. 61 Конституції України.

У науковій літературі питанню правооого регулювання притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення крадіжки під час дії воєнного стану присвячені роботи таких науковців як О. Будяченко, Б. Пазія, І. Самокиш, Я. Татаркевич, щодо особливостей адміністративної відповідальності за вчинення дрібного викрадення чужого майна праці присвячені Н. Гришанової, С. Чернецького та інших.

Водночас питання розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за крадіжку в умовах воєнного стану комплексно та системно не розглядалося. Зокрема, у науковій літературі бракує досліджень, які б порівнювали підходи до кваліфікації злочинів та адміністративних правопорушень за однакових умов. Відсутність системного аналізу впливу умов воєнного стану на таке розмежування залишає прогалини у теорії та практиці правозастосування, що потребує подальшого вивчення.

Мета статті – аналіз особливостей розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за крадіжку в умовах дії правового режиму

воєнного стану, визначення проблемних аспектів правового регулювання та судової практики, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення правового підходу з урахуванням специфіки періоду воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Запровадження воєнного стану в Україні внесло суттєві зміни до правового регулювання суспільних відносин, зокрема у сфері кримінальної та адміністративної відповідальності. Крадіжка як кримінальне та адміністративне правопорушення має спільні ознаки, що ускладнює розмежування цих правопорушень, особливо в умовах надзвичайної ситуації, спричиненої війною.

Кримінальна відповідальність за крадіжку регламентується ст. 185 КК України, яка передбачає санкції залежно від ступеня суспільної небезпеки діяння та кваліфікуючих ознак [2]. Водночас адміністративна відповідальність за дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки встановлена ст. 51 КУпАП [3]. Основним критерієм розмежування є розмір викраденого майна, що визначається через вартісний еквівалент 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (далі – НМДГ), який був збільшений у 2024 році з 0,2 НМДГ [4].

З цього приводу, Д. Лубенець зазначив, що розробники законопроекту, який ввів відповідні зміни до законодавства, вказують у пояснювальній записці, що такий крок необхідний для врегулювання притягнення до кримінальної відповідальності за крадіжку в умовах воєнного стану. Адже покарання за вчинення крадіжки за ч. 4 ст. 185 КК України є не співмірним. Воно повинно відповідати ступеню суспільної небезпечності кримінального правопорушення, обставинам його вчинення та враховувати особу винного, тобто бути справедливим. Також, при призначенні покарання за крадіжку, вчинену в умовах воєнного стану, відбувається порушення принципу домірності: однакова відповідальність настає за злочини, що очевидно є більш тяжкими, і за правопорушення, які раніше розглядалися як злочини невеликої тяжкості або навіть як проступки [5].

Як вже було згадано, ст. 185 КК України доповнюється кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину в умовах воєнного стану», що є обтяжуючою обставиною відповідно до ч. 1 ст. 67 КК України. Це дає підстави для посилення покарання. Однак судова практика свідчить про неоднозначність застосування цієї норми. Зокрема, виникає питання, чи має бути факт воєнного стану лише формальним критерієм, чи необхідно доводити, що злочин було вчинено із використанням особливих умов цього стану.

З цього приводу, Будяченко О. влучно зазначив, що при посиленні кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти власності в умовах воєнного стану необхідне чітке усвідомлення того, що її посилення може відбуватися не стільки за рахунок збільшення санкції відповідних статей Кримінального кодексу України, стільки шляхом удосконалення процесуальних

аспектів її реалізації. Окрім цього, доцільним є врахування умов воєнного стану щодо всіх правопорушень, а не тільки передбачених ст.ст. 185-187 КК України [6, с. 39].

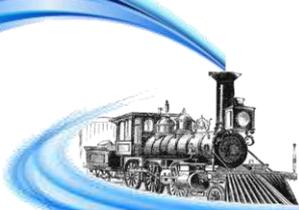
Проте, судова практика, зокрема, Касаційний кримінальний суд Верховного суду зазначив, що вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану та з використанням умов воєнного стану по своїй суті є різними за кримінально правовим значенням поняттями. Оскільки норма закону України про кримінальну відповідальність (ч. 4 ст. 185 КК України) передбачає саме ознаку «вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану», то кваліфікація дій як особливо кваліфікованого складу крадіжки є правильною [7].

Крапку у дискусії поставив Верховний суд у рішеннях по справі №722/594/22 зазначивши, що з урахуванням змін, внесених Законом України від 03 березня 2022 року N 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство», норма закону України про кримінальну відповідальність, передбачена ч. 4 ст. 185 КК України, підлягає застосуванню у разі «вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного або надзвичайного стану», а «вчинення злочину з використанням умов воєнного стану» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України) як обставина, що обтяжує покарання, може бути врахована судом лише в аспекті індивідуалізації кримінальної відповідальності [8].

Таким чином, на основі аналізу чинного законодавства та судової практики можна зробити висновок, що кваліфікація крадіжки за ч.4 ст.185 КК України передбачає лише факт вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного або надзвичайного стану, без необхідності доведення використання таких умов.

У свою чергу, адміністративна відповідальність за дрібну крадіжку, навпаки, не зазнала змін у правовому регулюванні, крім збільшення розміру викраденого майна, для кваліфікації протиправного діяння. Це створює прогалину в законодавстві, адже в умовах воєнного стану навіть дрібні правопорушення можуть мати значний суспільний резонанс і потребують особливого підходу до їхньої оцінки.

Так, вищезгаданий Закон України від 18 липня 2024 року № 3886-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів, яким унесені зміни до ст. 51 КУпАП, є законом про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність у значенні ст. 5 КК України для тих діянь, які до набрання цим Законом чинності вважалися кримінальним правопорушенням, однак після набрання ним чинності підпадають під ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51 КУпАП. Зміни, внесені Законом № 3886-IX, мають зворотню дію в часі [9].

У ході з'ясування, чи перевищує вартість викраденого розмір, визначений ст. 51 КУпАП, має братися до уваги розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, установлений на час вчинення правопорушення, з урахуванням положень п. 5 підрозд. 1 розд. XX та підпункту 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 розд. IV Податкового кодексу України [9].

Принагідно вказати, що згідно з ч. 5 Підрозділу 1 Розділу XX Податкового кодексу України, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 грн. крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної п. п. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року, яка дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом станом на 01 січня звітного податкового року [10].

Проте, усім було зрозуміло, що щорічне коригування НМДГ не тягне за собою декриміналізації крадіжки. Таке розуміння ґрунтується як на здоровому глузді, так і на відповідному рішенні Конституційного Суду України, яке тлумачить, що Конституція України, закріпивши ч.1 ст. 58 положення щодо неприпустимості зворотної дії в часі законів та інших нормативно-правових актів, водночас передбачає їх зворотню дію в часі у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують юридичну відповідальність особи, що є загальноновизнаним принципом права. Тобто щодо юридичної відповідальності застосовується новий закон чи інший нормативно-правовий акт, що пом'якшує або скасовує відповідальність особи за вчинене правопорушення під час дії нормативно-правового акта, яким визначались поняття правопорушення і відповідальність за нього [11].

Отже, декриміналізація дрібних крадіжок, передбачена Законом № 3886-ІХ, має значні наслідки для правозастосування, зокрема, зменшує суворість покарань для таких діянь і спрощує судову процедуру шляхом переведення цих правопорушень у категорію адміністративних. Це забезпечує гуманізацію правової відповідальності, але водночас створює низку проблем. Зокрема, закон не враховує суспільного резонансу дрібних правопорушень, особливо в умовах воєнного стану, коли навіть незначні злочини можуть мати суттєвий вплив на громадський порядок. Відсутність спеціального регулювання для таких правопорушень у цей період створює правову прогалину та ризики для суспільної безпеки.

Також існують труднощі з правовою визначеністю: неоднозначність у визначенні розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян може ускладнювати кваліфікацію діянь і призводити до розбіжностей у судовій практиці. Застосування зворотної дії закону може стати причиною різного

трактування норм судами, що загрожує правовою нестабільністю. Легша адміністративна відповідальність може стимулювати потенційних правопорушників, якщо вони сприйматимуть санкції як несуттєві.

Висновок. Запровадження Закону України № 3886-IX, який декриміналізував дрібні крадіжки, змінивши їхню правову кваліфікацію з кримінальних правопорушень на адміністративні, має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, це забезпечує гуманізацію законодавства, зменшення навантаження на судову систему та спрощення процесу притягнення до відповідальності. З іншого боку, в умовах воєнного стану така зміна створює значні ризики для суспільної безпеки, оскільки навіть незначні правопорушення можуть мати серйозний суспільний резонанс і негативно впливати на громадський порядок.

Основна проблема полягає у правовій невизначеності та недостатній адаптації законодавства до реалій воєнного стану. Зокрема, відсутність спеціальних норм, які враховують суспільну небезпеку дрібних правопорушень в умовах надзвичайних ситуацій, створює прогалину в законодавстві. Крім того, неоднозначність у визначенні розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян для кваліфікації таких діянь спричиняє складнощі в судовій практиці та може призводити до різного тлумачення законодавчих норм.

Для подолання зазначених проблем необхідно розробити спеціальні положення, які враховуватимуть особливості воєнного стану та підвищену суспільну небезпеку навіть дрібних правопорушень. Доцільно запровадити чіткі критерії кваліфікації таких діянь, зокрема встановлення розміру викраденого майна на основі уніфікованого підходу до визначення неоподатковуваного мінімуму. Це дозволить збалансувати гуманізацію законодавства із забезпеченням громадської безпеки та дотриманням принципів справедливості.

Література:

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03.03.2022 № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 9 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 17 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів : Закон України від 18.07.2024 № 3886-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#Text>
5. Лубенець Д. Посилення відповідальності за дрібну крадіжку: «за» та «проти». LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/631480_posilennya_vidpovidalnosti.html
6. Budyachenko O. M. Certain aspects of criminal liability for theft, robbery and assault under martial law. South Ukrainian law journal. 2024. No. 2. P. 35–40. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.7>

7. Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного суду від 17.01.2023 року по справі № 404/3367/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108423835>
8. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного суду від 15.01.2024 року по справі № 722/594/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106>
9. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного суду від 07.10.2024 року по справі № 278/1566/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302589>
10. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) : Рішення Конституц. Суду України від 09.02.1999 № 1-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>

References:

1. Закон України «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za maroderstvo»: vid 03.03.2022 № 2117-IX [Law of Ukraine On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding strengthening liability for looting]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: vid 05.04.2001 № 2341-III (stanom na 9 trav. 2025 r.) [Criminal Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (statti 1–212-24 07.12.1984 № 8073-X (stanom na 17 kvit. 2025 r.) [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Закон України «Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za dribne vykhodzhenia chuzhoho maina ta vrehuliuвання deiakykh inshykh pytan diialnosti pravookhoronnykh orhaniv». [Law of Ukraine On amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and certain other laws of Ukraine regarding strengthening liability for petty theft of someone else's property and resolving certain other issues of law enforcement agencies' activities]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#Text>
5. Lubinets, D. (n.d.). Posylennia vidpovidalnosti za dribnu kradizhku: «za» ta «proty». LB.ua. Retrieved from https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/631480_posilennya_vidpovidalnosti.html
6. Budyachenko, O. M. (2024). Certain aspects of criminal liability for theft, robbery, and assault under martial law. *South Ukrainian Law Journal*, 2, 35–40. Retrieved from <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.7>
7. Ukhvala Kasatsiinyi Kryminalnyi Sud Verkhovnoho Sudu vid 17.01.2023 roku po spravi № 404/3367/22. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108423835>
8. Postanova Kasatsiinyi Kryminalnyi Sud Verkhovnoho Sudu vid 15.01.2024 roku po spravi № 722/594/22. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106>
9. Postanova Kasatsiinyi Kryminalnyi Sud Verkhovnoho Sudu vid 07.10.2024 roku po spravi № 278/1566/21. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302589>
10. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI (stanom na 1 kvit. 2025 r.) [Tax Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
11. Rishennia u spravi za konstytutsiynym zvernennia Natsionalnoho banku Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhennia chastyny pershoi statii 58 Konstytutsii Ukrainy (sprava pro zворотnu diiu v chasi zakoniv ta inshykh normatyvno-pravovykh aktiv): Rishennia vid 09.02.1999 № 1-рп/99. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>